

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu post'a in
laintrulu monarchiei pe 1 anu
intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a si
a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
assemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redactiu-
nea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 49.

— Sibiiu, Mercuri 18/30 Juniu. —

1880.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“

Apropiandu-ne de finea semestrului primu,
precum si a triloniului Aprile—Juniu, prin acésta
deschidem prenumeratiune noua si invitamu la
reinnoirea abonamentului pe semestrulu alu douilea
si pe triloniulu Juliu—Septembre.

Conditunile de abonamentu se potu vedea in
fruntea diariului si adeca :

In laintrulu monarchiei :

Cu 4 fl. val. austr. pe 6 luni.

Cu 2 fl. val. austr. pe 3 luni.

In strainetate :

Cu 5 fl. séu 11 franci pe 6 luni.

In Sibiiu „Observatoriulu“ costa 3 fl. 50 cr.
pe 6 luni, éra dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Abonamentele se potu face mai usioru prin
asemnatiuni (mandate) postali, de a dreptulu la
Redactiune in Sibiiu, Piat'i'a mica Nr. 27.

Redactiunea.

Ide'a de statu a Austriei.

De Dr. Franciscu Palacky.

(Urmare.)

In art. VI Palacky pusese in discussiune Dualismulu pe la Maiu 1865 adeca cu doi ani mai
inaintea realisarei lui, asia incaltiatu inbracatu pre-
cum resari elu din logic'a fapteloru complinite la
Sadova si Königgrätz. Cu istori'a in mana, Palacky
a demustratu, cá Austri'a cá imperiu s'a formatu
si óresicum cristalisatu pe calea federalismului, ala-
turandu-se din timpu in timpu, provincia la pro-
vincia, poporu la poporu, fia-care cu conditiunile si
cu traditiunile sale, cu organisatiuni si legi particu-
larie, recunoscéndu tóte pe dinasti'a Habsburgiloru
de suverana a loru. Aplicarea teoriei de ocupare
si subjugare prin arme ar fi fórté periculósa, cá-ci
armele presupunu totu arme in veci si pururea.
Interessulu fiacarui poporu a facutu, cá se se
apropie asia unulu de altulu, da, se se apropie,
prin confederatiune, si nu se fia subjugatu unulu
prin altulu, nici se fia contopitu. Contracte, pacta
conventa s'au inchiaietu preste totu. S'au facutu,
ce e dreptu, si incercari de subjugare, dara totu-
deauna, daca nu chiaru spre perirea, de siguru spre
rusinea atentatoriloru.

Intr'aceea, mai multu cá de o suta de ani
barbatii de statu din Vien'a au inceputu a face
esperimente totu mai cutediatórie cu centralisarea
si nivellarea imperiului, calcandu in petióre drep-
turile istorice, autonomi'a provinciiloru, fara
a se gena de nimicu, precum nu se genau sultanii
otomani si regii Franciei; nici chiaru drepturile
municipali ale celoru mai mari cetati nu erau
asigurate de loviturale despotice ale ministriloru.
Tóte tierile, mari si mici, au manifestatu resistentia
contra centralisarei absolutistice; dara cabinetulu
din Vien'a sciuse a le momí si totu-odata a le
desbina; elu lasá numele, formele si titlaturele,
cum dieta, autonomia, statute, municipalitate, regatu,
ducatu, archiducatu, marchionatu, principatu etc.,
in realitate inse nu le remanea nimicu, decâtu celu
multu asia numitele Postulatenlandtage, adeca umbre
de diete, cu dreptu de a petitiona.

In Ungari'a resistenti'a se manifestase in modu
multu mai energiosu, anume dela mórtéa lui Josifu II
si mai de multe ori sub Franciscu I. Ungurenii
(si Ardelenii) tinura cu tóte braçiale la constitu-
tiunea lor, buna rea, cum era, si se oppunea cen-
tralismului, pe care'lu considerau cá revolutiune
venita de susu in josu, la care amerintiau si ei
totu cu revolutiune. Din acea stare a lucrurilor
se nascu acea specie de dualismu, care a duratu

pána in a. 1848. Acelu dualismu semnificá, cá
provinciile de dincolo de Leita sunt guvernate in
sistema absolutistica si centralista; éra cele de din-
cóce dupa constitutiune.

Dela 1849 pána in 1860 a intratu si nivellatu
sabi'a. Trecemu preste acésta. Dela 1860 pána
in 1865 s'a intorsu fói'a : In Cislaiani'a s'a intro-
dusu regimulu constitutionale, cu oresi-care escep-
tiuni; din contra in Ungari'a dominá legea mar-
tiale, in urmarea necurmateloru incercari revolu-
tionarie ale magiariloru. Asia dara totu dualismu,
numai de alta natura.

Dupa enormele perderi din 1866 in fine bar-
batii de statu cunoscúra abia, cá popórale nu potu
fi guvernate totu numai cu ascutitulu sabiei. Mi-
nistrii veniau si se duceau, precum vinu si se duc
nuorii de plóia si de grindina. Intr'aceea ide'a
dualismului se propagá barbatesce, nemtii cu scopu,
cá pe acea cale se se apropie mai multu de pan-
germanismu, chiaru prin desfintierea monarchiei,
magiarii cu scopu, cá se ajunga a fi ei singuri
domnitori si centralisti absoluti, câtu tine din Lait'a
pána la isvórale Murasiului si ale Oltului.

Asupra dualismulu ce se planuia pe la 1865,
opiniunile differiau in trei moduri si anume :
1. Dualismu cu uniune pura personala, adeca mo-
narchi'a impartita in doue, cu doue centruri, la
Vien'a si la Pest'a, se fia guvernate separat, dupa
legi cu totul independente; afara de domnitoriu,
se nu aiba nimicu de comunu. 2. Dupa vechi'a
idea alui Franc. Deak exprimata prin formul'a cu-
noscuta „din casu in casu“, cá adeca parla-
mentele din Vien'a si Pest'a se se consulte unele
cu altele numai in casuri speciali anumite, estra-
ordinarie, din care apoi se ésa câte o lege comuna,
éra domnitoriulu se le fia comunu, cá si in casulu
de antaiu. 3. Se fia unu parlamentu comunu
pentru tóte acelea afaceri publice ale monarchiei,
câte se vedu specificate in §. 2 alu diplomei din
Octobre 1860 si in §. 10 alu patentei din Fe-
bruariu 1861. Tóte celelalte afaceri remanu cá
se fia tractate si legiferate pentru fiacare parte de
monarchia, separatu in Vien'a si in Pest'a. Acesta
era se fia dualismulu in sensulu comitelui Széchen
si alu dlui H. Kaiserfeld, carele mai tardiu ajunsese
presedinte alu senatului imperiale.

Din acelea frecari de idei a esitu in anii de
antaiu numai atáta, cá barbatii de statu din Austri'a
se convinsera abia, cá centralisarea rigorósa asia
cum o voiserá ei, nu se póte realiza nici cu aju-
toriulu sistemei constitutionale, precum nu s'a potutu
nici cu cea absolutistica, nici facéndu'si scaune din
baionete si paturi din tunuri si mitralese. Aceiasi
barbati inse, in locu de a tiné inaintea ochiloru
firesculu organismu federalisticu alu monarchiei,
creatu si desvoltatu in cursulu vécuriloru, au ca-
diutu in dualismu.

Palacky sustine, cá ori-care forma din cele
trei ar lua dualismulu, elu totudeauna va fi si va
remanea unu periculu permanentu pentru existenti'a
monarchiei, multu mai periculosu decâtu chiaru
centralisatiunea perfecta. Dualismulu nu este altu-
ceva, decâtu centralisatiune dupla, care cá si cea
simpla, este in contra dreptului si contra naturei.
Reu duplu, care firesce este mai periculosu decâtu
celu simplu.

Palacky inse totu nu credea pe la 1865 cá
ministrii de atunci voru avea pelitia atátu de
grósa, in câtu dupace s'au facutu luntre si punte
cá se restaure autonomi'a Transilvaniei si
apoi se o duca in senatulu imperiale, mai apoi
se'si sfarme totu ei fapt'a propria a mániloru si se
dica deputatiloru romani si sasi : „Iubiti amici, voi
ati fostu destulu de amabili, cá se inpliniti dorinti'a
nóstra, se veniti adeca la Vien'a, calcandu preste
resistenti'a magiariloru; acum inse fiti totu asia de
amabili, supuneti-ve adversariloru vostrii si aler-
gati la Pest'a!“ Totu asia nu s'ar pricepe, cum
ar fi fostu in stare cancelariulu Mazuranici se duca

pe croati in senatulu imp. dela Vien'a, daca ar
sci, cá aceia au se stea acolo numai de joi pána
mai apoi, dupa aceea se'i scótia afara si se'i
infunde in Pest'a.

Dice inse si Palacky mai la vale, cá cararile
politice sunt de multe-ori totu asia de secrete si
nepricepute, cá si ale provedintiei; adaoge apoi,
cá tocma pentru aceea cu atátu mai tare se tinemu
la dreptu si dreptate si se ne aparamu interesele
cu ochii deschisi, neobosindu nici-odata.

In câtu pentru batjocur'a ce s'a facutu arde-
leniloru, credemu cá dr. Palacky indata la doue
luni dupace scrisese acestea, n'au avutu nici-o tre-
buintia de a ratací multu prin labirintulu politice;
cá-ci curendu dupa aceea se schimbara ministrii,
se duse Schmerling cu ai sei si veni ministeriulu de
grafi Belcredi-Eszterházi-Majlath; cu ómenii s'a
schimbatu si sistem'a; romanii si sasii au fostu
manati acasa, ceia la oile lor, acestia la boii si
la caii lor; éra dupa aceea, pentru-cá insult'a si
batjocur'a se fia si mai marcanta, si mai amaru
simtita, pe langa diet'a din „Imperatulu Romaniloru“
dela Sibiiu, in Novembre 1865 li se mai deschise
si alt'a, caputata si inceilata, care a datu lunei
unu spectacolu tragi-comicu, de care nu vei afla
parechia intr'o mie de ani, intr'o suta de tieri.
Parte mare din deputatii si regalistii dela diet'a
din Sibiiu, romani si sasi, figurara si in diet'a
aristocratica improvisata la Clusiu. Aceiasi ómeni
carii au votatu si proclamatu in Sibiiu nationali-
tatea politica a romaniloru si caracterulu diplo-
maticu alu limbei romanesci, se dusera si la Clusiu,
cá se asiste la proclamarea din nou a fusiunei ne-
conditionate, la nimicirea autonomiei acestui prin-
cipatu, in urm'a carei apoi s'au anullatu totu ce
se castigase in ceealalta dieta.

(Va urmá.)

Discurse parlamentarie tinute in cestiunea agraria transilvana.

(Urmare.)

Se vedemu si opiniunile unui deputatu secuui,
apoi éra si ale unui romanu.

Ugron Gábor: Onorata Casa! Observarea ce
a facut'o condeputatulu antevorbitoriu Parteniu Cosm'a
in legatura cu patent'a urbariala, in privinti'a pamentu-
lui alodialu, e pe deplin justificata. Pentru-cá intr'a-
deveru e fapta, cá judecatoriile indatoréda pe indiviidii
cari posedu sessiuni urbariale, cá séu se rafuiasca pre-
statiunile si mai departe, séu se le rescumperu; unu foru
inse, la care ai potea se'i inactionedi pentru acésta,
togm'a pe bas'a paragrafului 26 din patent'a urbariala,
nu esista, ci viati'a practica isi afla unu espedientu. Inse
cum? Se pretiuescu dilele de lucru neprestate, — si
forulu competentu pentru acésta pretiuiure este judeca-
tori'a cercuala — dar valórea acelorá se urca la nisce
sume atátu de mari, in câtu fostulu proprietariu ia pe
calea esecutiunei sesiunea, despre a carei apropiare séu
rescumperare nu dispune nici o lege; deci elu o ocupa
simplu pe calea judecatoréscá respectiva, dreptu desda-
unare pentru prestatiunile restante.

Dar pentru a se face, cu privire la aceste refe-
rinte unele dispositiuni, nu e de lipsa, cá proiectulu
se se ia dela ordinea dilei, ci celu multu se se insar-
cinedie comisiunea juridica, cá pentru delaturarea de-
fecteloru descoperite se redigedie unu paragrafu nou si
se'lu substérna mai tardiu.

Eu din parte'mi primescu proiectulu de basa la
desbaterea speciala, trebue inse se facu unele obser-
vatiuni.

Defectulu celu mai mare alu proiectului este acela,
cá nu vedemu intrensulu nesuinti'a de a stabili unu ce
definitivu, pentru-cá in §. 37 se dispune, cá proportio-
narea se nu se estinda asupra fundului regescu si prin
acésta se eschide valórea legei pentru unu teritoriu,
care nu mai esista adi cá conceptu de dreptu séu po-
liticu.

Si ce va se dica acést'a? Nimicu alt'a, de câtu
cá regularea se va efectui pe acelu teritoriu mai tardiu,
pentru-cá nu se póte presupune, cá aceste referintie
voru remanea acolo in veci neregulate.

Vedu mai departe, cá totu pentru interesele, cari
au datu nascere §-lui 37, dispositiunile art. de lege 53
din 1871 §. 82 relative la Talmaciui, Saliste si Branu
au remasu neimplinite. Acésta dovedesce, cá legislativ'a
nu a facutu nici unu pasu in acésta privintia, cu tóte

că legea pretindea și respectivii doreau se se face, din motivul, că s'eu nu au voitu se atingă mai deapropo acele interese, s'eu nu au voitu se atraga asupra sa mani'a celor ce reprezentau acele interese.

Deci proiectul de fatia nu numai în punctul acesta, dar nici în celelalte nu stătoresce unu definitiv, ci caută numai unu modu că se scape regularea posesiunii de calamitățile juridice.

Me multiamesc mai departe cu aceea, că proiectul nu dispune și comasarea pădurilor, din care numai posesorii cei mari tragu foloșe.

În privinția pasiunilor doresc se se face dispozițiuni, că acele se remana comune între comproprietari.

Nu vedu în proiectu dispozițiuni la comasari în privinția calilor vecinale și a calilor de pe hotaru, din contra vedu, că dispozițiunile acestui proiectu de lege voru costă prea multă, pentru-că pretiutorii denumiți voru lucră numai pentru diurne, se va creă unu aparat nou, unu mijloc nou de traiu, cari voru face comasările înca odata atât de scumpe, precum sunt astăzi.

Nu sunt multiamitu cu procedur'a pe adi nici pentru aceea, pentru-că nu s'a făcutu în proiectu proviziune pentru delaturarea anomaliilor mai daunose, cum este exemplul, la care s'a provocat deputatul Cosm'a, și înpregiurarea, că acțiunea de regulare pe lângă cele trei exemple trebuie se aiba atâte rubruri, câte persoane interesate.

Oratorul arată unele cazuri concrete, în cari într'unu procesu de segregare a muntilor s'au cerut 32,000, 600,000 de rubruri, cari costă spese enorme.

Arată, că și în trecut pericolul cel mai mare, la comasari, și causă că adeseori unii proprietari și-au comasat pământurile pe contul altor'a, au fost în acea înpregiurare, că pământurile s'au clasificat din parca în parca și pretiutorii la facare parca sciau a cui este, de unde a urmat, că pretiura și clasificarea a primitu unu caracteru personalu și eră posibilu, că acela care eră amicu cu pretiutorii se si capete o clasificatiune mai înaltă de câtă aceia, cari nu erau în corelațiuni mai deapropo, s'eu erau chiaru în corelațiuni de inimizie cu pretiutorii.

Acést'a se va întemla și în viitoru totu astufeliu, dacă nu se va află unu modu pentru delaturarea reului.

Er' fi placut oratorului, dacă se luă în proiectu în această privinția unu corectiv care, după parerea lui se afla, de cumva se dispunea, că în viitoru acele parti ale unui hotaru, care sunt de un'a calitate, se se clasifice în masă, er' nu după parca.

Pentru încongiurarea acestui reu și pentru micșorarea speșelor de comasare oratorul aru dori, că facerea catastrului definitivu se se transpuna din Ungari'a în Transilvani'a și se se efectueze paralelu cu comasarea asia, că un'a lucrare se se folosescă de datele celelalte. Asemenea pentru încongiurarea confusiunilor în posesiuni aru dori, că deodată cu punerea în lucrare a regulării se se face și cartea funduara de nou.

Spre acestu scopu oratorul face propunerea următoare:

Proiectu de rezoluțiune:

Cas'a reprezentanților îndrumă pe miniștrii de finanțe și de justiție, incredințați cu executarea acestei legi, că ministrul de finanțe sistându lucrările catastrului intermalu, cari în partile Transilvane sunt în curgere, măsurile ce se voru face după principiile catastrului definitivu, se le aduca în legatură cu procedur'a de regulare a posesiunii și înca astufeliu, că în acele comune, aecaror referinție de posesiune sunt dejă regulate, și în acele, unde se voru regulă, se se introducă catastrul definitivu, din acestu motivu speșele de măsurare la regulările de posesiuni ce se voru face în viitoru se le pôte statulu; mai departe se îndrumă ministrul de justiție, a staru că deodată cu regularea posesiunii se se face și cartea funduara autentică.

George Popu: Onorata Casa! Dacă nu ati binevoitu a primi propunerea, după parerea mea, destul de motivată a colegului meu Parteniu Cosm'a, că adăca proiectul de lege în desbatere se se ia dela ordinea dilei, o propunere, pe care am spriginut'o și eu, sum silitu a me supune hotărîrei on. case și a dice unele cuvinte despre acestu proiectu de lege, cu tôte că nu sunt pregătitu.

Înainte de tôte constatediu tôte acele defecte în proiectulu ce se desbăte, pe cari le-au descoperit și condeputatii Parteniu Cosm'a și G. Ugron, după ce deputatii din Transilvani'a, cari spriginescu acestu proiectu de lege și sunt mai deapropo interesați, nu le-au negatu în genere. Dacă există aceste defecte, și onorat'a Casa a recunoscutu că există, eu ve rogu de nou se le luati seriosu în considerațiune și după această se primiți propunerea ce a făcut'o condeputatul Parteniu Cosm'a cu privire la acestu proiectu de lege.

Mergându mai departe, onorata Casa, trebuie se marturisesc, că de când am auditu apelulu deputatului Alexiu Bokross către anim'a confratiloru sei din Ungari'a — că ci asia s'a exprimat — 'mi-am făcutu despre acestu proiectu de lege o parere cu multu mai nefavorabilă, de câtă cea de până acum.

Nu pricepu cu mintea mea de laicu, că ci nu sunt juristu, ci economu, dar trebuie că acestu proiectu de lege intradeveru coprinde ceva, ce érasu dă stimabililor deputati din Transilvani'a unele prerogative, că ci altmăntea iubirea frăției nu s'ar adresă către deputatii din Ungari'a într'unu asemenea tonu. Eu nu me aflui într'o asemenea pozițiune. Si eu me tînu că sunt cetățienu alu acestei patrie și sunt gat'a a jertfi pentru dens'a forțe multu, chiaru si viaț'a, dar eu nu potu face aceea ce a făcutu densulu, se me adresedi adăca cu rogarea către consangeni mei, dar imi adresedi si eu rogarea către domni deputati din Ungari'a, apelandu la simțiulu loru de dreptate, că apretiaudu cum se cade însemnatatea acestei cauze, se nu trăca numai că în fuga prestu dens'a, ci apretiaudu o cum se cuvine,

se nu împartia pentru partile transilvane ale țerei pe calea legislațiunii nise privilegii și favoruri, ci numai dreptate. (Aplause în stîng'a).

N'am ce se facu, dar de vreo cîți-va ani sunt martoru ocularu a totu ce se întemla acolo.

Imi aduc aminte, că deputatii Transilvaniei, cându s'a discutat în această casa legea electorală pentru Transilvani'a și anume într'unu modu pe câtu se pôte de liberalu, au încercatu tôte contra ei, și neavendu aici nici unu succésu, au trecut în museu (cas'a de susu), în sal'a anticităților și acolo au nimicitu dispozițiunile liberale ale acestei case. Aru trebuî se trăca odata timpulu acestor favoruri. Stimabilulu domnu referentulu că advocatu va cunósce sîrulu acelor ordinațiuni ministeriale, acea mîna liberă a ministrului, care i s'a rezervatu cu privire la Transilvani'a, acele privilegii a-furise și forțe favorabile.

Eu nu știu, stimabile d-le deputatu, ce privilegii ve mai trebuie d-vóștra.

Recomandandu aceste atențiunei onor. Case, imi iau voia a mai reflectă înca odata la însemnatatea cea mare și la dimensiunile acestui proiectu de lege.

Legea electorală transilvană a eschis mai pe toti romanii dela exercitiulu drepturilor politice, acestu sermanu poporu a tacutu și esclamá cu tîeranulu ungurénu: Cei întiepti se direaga aceste trebi. Si le si diregu!

Imi vine a minte, că unii deputati transilvani au atribuitu acestui proiectu de lege și o însemnatate politică. Eu nu judecu acestu proiectu de lege din acelu punctu de vedere; eu asu vrea se'lu judecu mai bine din punctu de vedere nationalu-economicu și vi'lu recomandandu si d-vóștra spre apretiare din acestu punctu de vedere. (Aprobari în stîng'a estrema).

După această deviațiune permiteti'mi se comparu acestu proiectu de lege cu legea electorală, prin care înca s'a făcutu o mare nedreptate și unu mare favoru pentru unii domni, mai departe se'lu comparu cu legea despre cestiunea limbei, care s'a pertractatu în anul trecut:

Presidiulu: Rogu pe stim. d. deputatu se tîna în vedere, că aici e vorb'a acum despre regularea proprietății, er' nu despre cestiunea limbei. (Aplause).

George Popu: Me rogu se fiu scusat, eu am voitu se comparediu aceste legi și se relevedi dimensiunile mai mari ale proiectului de lege prezentu. Pentru această 'mi-am luat voia a me provocă la proiectele de legi amintite. Dar fiindu-că acést'a nu'mi este permis, voiu tacea, de-si cu anim'a intristată, că ci suntem siliti a retacea multe lucruri, și le-am si retacutu. (Se audim! din stîng'a estrema). Si acelu proiectu de lege, d-vóștra o sciti această, ne-a interesatu forțe de aproape; de altmăntea nici această nu e unu lucru asia mare, nu vomu invetia limb'a magiara, vomu oculi legea. (O voce în drépt'a: Frumosu lucru!)

N'am ce face, nu o vomu invetia, și aci e unu modus vivendi.

Declaru din capulu locului, că eu sunt amicu comasării și a ori-si carei regulări de proprietate, dorescu înse că se se face după dreptate, și această e unu lucru greu.

Că unulu ce sunt din „partium“, cunosc mai multe cazuri, și eu sunt proprietariu într'o comuna, în care comasatiunea se afla în curgere, și am cercatu tôte, pentru că se se efectueze după dreptate; legislațiunea Ungariei e în această privinția forțe corespunditoare, s'a aflatu si bunavointia din partea judecătorei și a proprietarilor, dar comasarea s'a zadarnicitu pentru operatulu ingineriului.

Dar pentru a reveni la obiectu, repetu, că dacă e vorb'a, că sermanulu poporu se fia alungatu din mosi'a sa, lucrata de predecesorii sei de sute, ba de mii de ani, din mosi'a, din care traiesce, de care ilu léga suveniru vechi și sante, domni deputati ungureni se cumpanescă această întrebare și se considere referințele într'adeveru speciale ale Transilvaniei, pe cari d-lu referent nu le-a desfasuratu. Se ia în considerațiune situațiunea deosebită a locului și capabilitatea de rodire.

În vaile strimte ale Transilvaniei sunt pământuri, unde omulu saracu pôte traî de adi pe mîne după unu jugeru catastru bunu, și de i se voru dá în schimb chiaru si 100 jugere, elu va muri de fôme. Luandu tôte aceste în considerațiune, rogu pe onorat'a Casa, se pună în această cestiune agraria de mare însemnatate tôte celelalte la o parte și se judece si decida, nu din considerațiuni de consanginitate, nu pe bas'a apelului d-lui referent care se adresedi sentimentelor, ci din puncte de vedere curatu nationalu-economicu.

Si pentru a potea obtinea această, sunt silitu si gat'a a me alatură la proiectulu de rezoluțiune alu colegului meu Parteniu Cosm'a.

(Va urina.)

Albani'a și Transilvani'a.

„Ce mai idei bizare,“ ar dice unu francesu. Ce mai gargauni romanesci, ar respunde unu austriacu la titlulu acesta. Dară nu vreunui francesu și nici vreunui romanu 'ia venit în minte astăzi si eri se afle asemanare între patri'a arnăutilor și între această a noastră. Meritul acestei descoperiri ethnografice este alu presei magiare, în frunte cu „Pesti Napló“, la care lucra vreo 16 publicisti, totu unulu că unulu. Acelu diariu în primul seu din 25 Juniu a. c. Nr. 161 analisandu planulu conferinței dela Berlin, se revolta din nou în contra diplomatilor europeni, din cauza că aceia la regularea afacerilor Orientului au adoptatu si aplica principiulu nationalitatiloru asia, precum l'a fostu introdus si aplicatu în dilele sale imperatulu Napoleonu III în Itali'a și pe airea, pe care apoi l'a imitatu si Bismark cu imperatulu Vilhelmu.

Este adăca vorb'a, că Epirulu și o parte din Tesali'a smulgendu-se de către Turci'a se se anexedie pentru totdeauna la Greci'a, éra alte done tînuturi se fia incorporate la Muntenegru.

Ací „P. Naplo“ presupunendu că Epirulu și Tesali'a aru fi inpoporate numai de arnăuti*) și de greci, întréba cu mania, că ce aru dice lumea, cându diplomatii aru decretă totu în puterea principiului nationalitatiloru si pe temeiulu maioritatiloru nationali, că Transilvani'a se fia data „favoritorulu lui Gambetta,“ adăca Romaniei, éra apoi întindendu chart'a si luandu amăna pên'a de plumbu, aru trage linia din comitatulu Marmatiei preste alu Bihariei înainte asia, în câtu se te pomenesci, că cetati că Oradea-mare și Clusiulu cu tóta Transilvani'a trecu la Romani'a și că secuiloru nu le-ar mai fi permis a se numi magiari, ci romani; s'eu după unu altu planu, că dela Brasiovu de vale, maioritatea fiindu preste totu romanescă, Brasiovulu cu acelea tînuturi se fia incorporate la Romani'a. „P. Naplo“ este convinsu, că d-nii Gladstone ministru primariu alu Angliei, Gambetta presedinte camerei legislative în Franci'a, Depretis ministru alu Italiei, tocma la realizarea unor planuri precum aru fi acestea trase de elu, voiescu se induplece pe Europ'a în favoarea Greciei și a Montenegrului; că înse ei voru dá de resistenti'a cea mai desperată din partea arnăutilor, cari voru dice precum au disu odata si francesii: Nous serons forcés de mourir tous, les armes à la main (Noi vomu fi siliti se morim totu, cu armele în mână).

Trufasiulu si mai multu de câtu egoistulu „P. Naplo“ în estrem'a sa ura si urgia de care e inspiratu din cauza că în Turci'a destramata se aplica principiulu nationalitatiloru, uita câte-va înpregiurări prea inportante, la care trebuie se'lu reflecte cineva și anume; 1) că nu există în tóta Europ'a unu altu poporu, care se aplice principiulu nationalității cu o rigóre atât de fanatică, precum ilu aplica magiarii mai virtosu de ani patrudieci încoace, în câtu nu a mai lipsitu altu-ceva, de câtu că se se incerce de a reinviea si pe magiarii morti înainte cu 100 și cu 400 de ani, s'eu după o teoria nebună a unor pseudochemistu, se produca ômeni magiari prin nu știu ce operatiuni chemice. Asia dara diplomatii nu aru face mai multu în Orientu, de câtu aceea ce vedu că se întemla chiaru în dilele noastre în Ungari'a și Transilvani'a; înse totu 2) cu acea diferență essentială, că diplomatii supunu minoritati la maioritati nationali și nu vice-versa, éra 3) că chiaru în tractatulu dela Berlin s'a îngrijitu până la unu gradu ôrecare si de existență minoritatiloru nationali cu ocaziunea formării nouelor staturi, și noue ne place a crede, că Europ'a va fi de aci înainte cu destula grija prin ambasadori și consuli, că minoritățile nationali, în care este putere de viață, se nu mai fia tiranite nici sugrumate; ea va trebuî se îngrijeasca în interesulu pazei publice cu atât mai virtosu, că grecii sémăna de minune în egoismulu și fanatismulu loru nationale cu amicii dela „P. Naplo,“ éra bulgarii și serbii nu stau în egoismu prea departe de greci; 4) că diplomatii au în deapropo vedere, nu numai principiulu nationalitatiloru, de care chiaru se voiescă, nu voru mai scapă nci-odata, ci ei caută si liniile si punctele strategice, absolutu necesare pentru apararea unui poporu de rapacitatea celuilaltu; din care cauza au si luat lângă sine atăți oficiari de statu majoru, și nu diplomatii, ci generali și coloneli tragu pe charta liniile de către Greci'a și Turci'a cu Albani'a, și de către Muntenegru, 5) În desiertu inculpa P. N. în primul seu din alta di pe septuagenariulu Gladstone de fanatismu elinescu, ce er' fi remasu din anii tineretiloru, de prin școle; barbarii de statu ai Angliei nu sémăna întru nimicu cu poetulu lor lord Byron, care a intru nimicu pentru libertatea Greciei (19 Aprilu 1824), ci ei sémăna cu ei insii: comercianti egoisti. Greculu este comerciantu nascutu dintr'o suta de generatiuni; anglulu asemenea; turculu nici e comerciantu, nici că a fostu vreodata macaru amicu si patronu alu comerțului, ceea ce se si cunósce pe tierile dominate de turci, atât în Europ'a câtu si în Asi'a. Éca ce voiesce Gladstone si toti anglii: piație comerciale cu miile, popôra comerciantă si consumente cu milioanele, si la tôte acestea securitate publică si privată, că negutiatorii se numai fia necesitati a si închiria cu simbria scumpă, de colea până colea, câte doi si patru cavasi (sergenti de politie, panduri) armati, spre a i apară de banditi. În fine 6) dacă este în Epiru, Tesali'a și Macedoni'a vreo nationalitate

*) Locuitorii Albaniei se numescu pe sine Schiptari si numai turcii le dicu Arnăuti. O patu si ei cu numele că si romanii si că alte câteva popôra.

in pericolu, aceea este numai cea romanésca. La acésta inse ne vomu întorče din nou in altu nr. Ací inchieiamu asta-data cu sânt'a invetiatura: Ce tie nu'ti place, altuia nu face.

Transilvania.

Din tóta tiér'a ne vinu sciri despre timpu plosu, pe càtu nu s'au asteptatu in lun'a acésta. Pe aici de 2 septemani abia amu avutu 3—4 dile seninu, in care se nu fia ploatu de locu. De altumentrea vegetatiunea este escelenta, si ploile numai càtu au intardiadu cócerea mai curenda a producteloru.

(Un'a din sectiunile) asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a etc., adeca a sciintieloru naturali, convocata pe 28 Juniu la Sibiu, se afla tocma acum lucrandu in sedintiele sale. Despre resultatu vomu affá in adunarea generale dela Turd'a intre 7 si 9 Augustu st. n., pentru a carei convocare Comitétulu luà tocma acum tóte mesurile necesarie, pentru cá aceea a 19-ea adunare ordinaria, se ésa càtu se póte cu rezultate mai dorite. Ar fi inse fórte bine, daca intr'aceea aru inaintá si directiunile despartimenteloru resultatulu activitatiei lor de preste anu, colectele de taxele anuali, operate care se voru fi prezentatu, cá se ajunga la cunoscenti'a comitetului celu multu pana in 14 dile. Acea adunare fiindu totuodata electorale pe 3 ani, isi va mai avea inca si alta insemnatate, cá va deliberá despre ridicarea unui monumentu in etern'a memoria a lui Andreiu Murasianu, iubitu poetu alu natiunei, cá-ci de 17 ani dóra a venitu timpulu si pentru realisarea acestei vointie nationale manifestate inca dela 1864.

In 27 Juniu a decursu la tribunalulu reg. de aici inaintea curtiei de jurati unu procesu de pressa social-democraticu fórte interesantu si instructivu, in care se incurcasera doi bieti profesionisti, anume Joh. Schubert, paneriu (brutariu) de ani 29 si Franc. Henning macelariu. Ei primisera dela Londr'a mai multe scripte socialiste revolutionarie, pe care le impartisera in érn'a trecuta cu cea mai mare naivitate, cá si cum aru fi unu Tatalu nostru. Ei fusera acuitati cu maiortate de voturi, numai cá prin o strunga angusta.

Noulu presidentu la tribunalulu reg. in Sibiu.

De candu fu promovatu fostulu presidentu dela tribunalulu reg. de aici, Schedius, la postulu de jude ordinariu la tabl'a regésca in Budapest'a, — publiculu interesatu, asteptá cu o incordata curiositate se afle, cine va ocupá acestu postu cardinalu de siefu conducatoriu alu unui tribunalu de justitia, pe alu carui teritoriu numerulu locuitoriloru este preponderante de romani. Acésta intrebare ne-a interessatu cu atátu mai multu, cu càtu se scie, cá in gremiulu acestui tribunalu romanii sunt representati numai prin unu jude, unu subjude si vreo doi individi de cancelaria. Se scie, cá in loculu judelui reg. Jos. St. Siuluti, care s'a cerutu in pensiu, au concursu la postulu ce devenise in vacantia si romani cualificati in gradu eminente si bine meritati prin servitiile prestate justitiei; dar acelu postu fu deplinitu é' numai prin unu neromanu, cá-ci subt sistemulu actualu ajunge cá aspirantii la posturi de statu — fia dintre celea mai inferioare — se apartiena nationalitatii romane, si n'aibe grija, cá voru fi considerati.

Se sustinea de cea mai probabila si chiaru de sigura denumirea substituitulu pana acum presidentu — jude T., pentru care factorii principali si la aparintia influenti colo susu, se intrepusesera cu totu deadinsulu! Observamu, cá atátu fostulu presidentu càtu si substituitulu de pana acum — altucum barbati fórte de tréba — nu sciu romanesc nici atát'a, càtu se recere dela judecatoriu spre a pricepe si ascultá partidele in limb'a materna romana, ceea ce este mare fatalitate si pentru judecatoriu si pentru parti.

Cum ne anuntia inse monitoriulu oficialu „Budapesti Közlöny“ din 26 ale curente, prin autografulu regescu datatu la 21 Juniu nou, la propunerea ministrului de justitia, este denumitu de presidentu la acestu tribunalu domnulu Carolu Ormay, fostu jude reg., despre carele ni se dau celea mai bune informatiuni dela unu raportoru alu diariului nostru, caruia persón'a numitulu nou-presidentu 'i este mai bine si aprópe cunoscuta, si anume ni se spune, cá numitulu domnu Ormay este din comitatulu Carasiului, barbatu in etate de 40—45 ani, plinu de spiritu, de cultura superioara intelectuala si sociala, juristu escelente, umanu, dreptu si

consciintiosu. In anii 1864—1870 a fostu in functie cá jude la tribunalulu din Lugosiu, dupa aceea cá advocatu totu acolo, é' la organizarea justitiei fu denumitu jude reg. alu cercului Sasc'a (Szászabánya) in cottulu Carasiu, unde prin insusirile cele frumóse, prin tractarea loiala si prudenta cu poporulu, — sciindu vorbí si scrie corectu romanesc, in càtu nu'lu póte nime privi altucum, de càtu de romanu, si-a sciutu castigá simpathiile toturoru si dreptu dovada fu alesu cá deputatu dietalu in acelasiu cercu electoralu, representatu odinioara de d-lu V. Babesiu in mai multe perióde.

In càtu dara acestea informatiuni respective calitati se voru probá si in nou'a demnitate la d-lu Ormay — si nu ne vomu desamagi prin eventualulu „tempora mutantur“ esperiatu la multi altii, si inca chiaru dintre ai nostrii connationali, — ne vomu bucurá si noi de venirea lui in fruntea unui tribunalu, la care poporulu nostru are multe afaceri civili si judetiali.

Incepu éراسi denuntiariile infame.

S'a observatu de diecimi de ani, cá de câte ori diarele magiare si germane din patri'a nóstra incepu a denuntiá pe poporulu romanescu séu pe o parte a lui pentru nu sciu ce planuri si scopuri, totdeauna este ceva in atmosfer'a politica, care le ingreuna resuflarea, séu cá inspiratorii si conducatorii lor se ocupa de realisarea vreunui nou planu spre ruinarea si nimicirea romanilor. In tóte acelea casuri au trebuintia de masce, de preteste, de stratageme, pentru cá se seduca si se abata atentia alora dela lovitura pe care o prepara ei.

Diariulu „Hunyad“ din Deva, alu carui proprietariu e d-n. Ludovicu Réthi, inspectoru regescu de scóle, redactoru Ioanu Sztás professoru, editoru evreulu Adolf Hirsch, intre nenumerate alte denuntii, are in Nr. 24 din 12 Juniu una din cele mai reutatóse contra gimnasiului romanescu gr. orient. din Bradu in Zarandu. Sub titlu de „Agitatiune“ redactiunea spune, cá a primitu dela Bradu din mana demna de credintia urmatóriele linii: „Pentru-cá lectorii stimabilei d-vóstra diariu se'si faca o idee de spiritulu intru care se cresce innocent'a tinerime in gimnasiulu din Bradu, intre alte multe voi memorá numai unu casu. In 3 ale lunei c. au fostu serbatórea patroniloru gimnasiului Constantinu si Elen'a. Este usitatu cá cu acésta ocaziune se se tina in fiacare anu adunare scolastica numerósa. Asta-data aceea adunare fu impreunata cu Maialesu. Inse inainte de plecare, tinerimea scolastica condusa de corpulu profesoriloru si inpresurata de multimea poporului ce o admirá, a statu in fati'a edificiului gimnasiale si au inceputu se cante cunoscutulu cantecu revolutionariu alu lui Murasianu din a. 1848 Destépta-te Romane din somnulu celu de mórte etc. — éra dupa aceea esira cu music'a prin orasiu inainte la campu. Despre rezultatele maialeloru voi informá pe dn. redactoru mai tardiu.“

La acestea secaturi redactiunea adaoge din partea sa urmatóri'a secatura: „Ne-a placutu se presupunemu despre professorii gimnasiului micu dela Bradu, cá ei au renuntiatu pentru totdeauna la demonstratiuni de acelea. Ne-am bucurá fórte, dáca in numerulu celu mai deaprópe am potea comunicá demintirea intemeiata a acestoru sciri.“

Nici-o pasiune omenésca nu este mai gretiósa, de càtu tirani'a impreunata cu ignorantia. Acei mici tirani si denuntianti dela Bradu si Deva nu sciu nici atata, cá poesi'a lui Andreiu Murasianu Destépta-te romane, se canta de ani 32 in totu coprinsulu tieiei, la tóte ocaziunile solemne, intocma cá Szozat ungurescu, in piatile publice, la campu, ori si in biserici, in scóle si la o multime de petreceri private, si se canta nu numai in presentia romanilor, cá in audiulu ómeniloru de ori-ce nationalitate si colóre politica. „Destépta-te romane“ nu este cantecu revolutionariu ce adurmeca dupa sange cá hienele si vulturii; noi avem numai cantece de dorere si cantece inspirate de santulu spiritu alu libertatiei. Pe càtu timpu magiarii voru cantá „Szozat“ si voru calcá dupa marsiulu revolutionariu alu lui Franciscu Rákoczy, pe atata si romanii voru cantá Destépta-te alu lui Murasianu si voru calcá dupa marsiulu lui Avramu Jancu, inprumutatu unulu dela feldmarsialulu Radeckzy, altulu din Neapole.

Romania.

Bucuresci. Doue actiuni de mare importantia au agitatulu in lun'a acésta nu numai pe

locuitorii capitalei, ci si pe cei din provincia. Actulu alegerei membriloru in consiliile municipali (ceea ce se dice in Ardealu comitetu si mai inainte magistratu, colegiu de senatori municipali), si subscriptionile la banc'a nationale, cu fondu modestu numai de 8 milióne. Ambele acestea au trebuitu se surprinda pe tóta lumea in resultatulu lor. Opositiunile facusera din alegerei cestiune politica de prim'a ordine, ceea ce din natur'a ei nu era. Ministeriulu din contra o considerá mai multu numai cá cestiune administrativa, ceea ce si este in adeveru, si dise suteloru de mii de alegatori: alegeti pe cine veti voi, fara nici-o privire la colori politice, numai alegeti ómeni onesti si zelosi, caroru le place se lucre. Cu tóte acestea, immens'a maiortate a membriloru din consiliile municipali a esitu de partid'a national-liberala, din care este esitu si guvernulu actualu. In càtu pentru subscriptioni la banca, cu acésta ocaziune se dete din nou unu testimoniu stralucitu despre creditulu de care se bucura statulu acesta. Pre candu se inbuldia milionarii straini, cá se faca „valachiloru“ banca, natiunea le multiami dicundu, cá o póte face si ea singura, cá-ci éca ce ne aduce „Romanulu“ in acésta afacere inportanta:

„Subscrierea pentru formarea capitalului Bancei Nationale a avutu chiaru din primele ore ale deschiderii ei unu succesu colossalu.

Dupa prim'a di de subscriere, „Monitorulu“ publicá urmatoriulu avisu:

„Din telegramele primite dela diferitele casierii, pana in sér'a de 24/12 Juniu curentu, resultandu cá s'a suptscrisu preste 50,000 actiuni ale Bancei Nationale in diu'a de anteiu; din cari: 16,000 pentru sume nereductibile, „sub-scrierea se inchide“ in tóta tiér'a.“

„Indata dupa complectarea sciriloru din judetie se va face o publicatie mai detailata.“

Intr'o singura di de subscriere, din cele cinci, anuntiate prin publicatiunile oficiale, s'au acoperitu mai multu de càtu de trei ori capitalulu Bancei Nationale.

Si se notamu, cá in acésta prim'a di abia au potutu subscire o parte din aceia cari potu se resiste inbulzeleloru si cari au timpulu de a face cinci ore códa la ghisietulu unei cassierii. Aprópe numai cu supt-scrierile acestei categorii de supt-scriitorii s'a acoperitu sum'a aretata mai susu, dandu-se 25.000,000, in loculu celoru 8.000,000 cerute.

Cea mai mare si mai insemnata parte a publiculu, comptandu pe publicatiunea oficiala, care prevedea supscrieri „cinci-dile“ fara nici o reserva, se pas-trase a subscire in dilele urmatóre, candu inbulzél'a aru fi fostu mai puçinu mare. Astfelu n'au potutu supscire nici una din casele cele inportante de banca si o mare multime de persóne, cari si cá cestiune nationala, tineau se poseada celu puçinu câte patru actiuni ale Bancei Nationale.

Inchiderea neasteptata a suptscrierii a surprinsu pe multi; publicatiunea oficiala nu le permitea se intervédia o asemenea oprire; apoi fia care isi dise, cá déca numai in prim'a di succesulu a fostu atátu de mare, ce aru fi trebuitu se fia déca suptscrierea aru fi urmatu cinci dile!

Ratiociniu publicu

asupr'a sumeloru incurse la comitetulu centralu pentru ajutorarea daunatiloru prin exundarile din Novembre-December 1879.

A.

Au intratu conformu listeloru publicate in „Observatoriulu“ si „Telegrafulu romanu“, anume dupa List'a					
Nr.	I publ. in „Obs.“	Nr.	3 fl.	315.—	
„	II	„	5	„	228.50
„	III	„	7	„	644.40
„	IV	„	10	„	35.—
„	V	„	10	„	197.99
„	VI	„	11	„	76.—
„	VII	„	13	„	39.10
„	VIII	„	14	„	87.94
„	IX	„	15	„	22.—
„	X	„	18	„	221.87
„	XI	„	24-25	„	225.—
„	XII	„	26	„	84.50
„	XIII	„	27	„	271.55
„	XIV	„	28	„	107.60
„	XV	„	29-30	„	136.85
„	XVI	„	30	„	32.40
„	XVII	„	32	„	92.80
„	XVIII	„	43	„	100.24
„	XIX	„	46	„	178.76

in totalu v. a. fl. 3097.53

B.

S'au impartitu

I. Gimnasiului rom. gr.-or. din Bradu fl. 1000.—

II. daunatiloru din comun'a Verd anume

1. lui Achimu Candea . . fl. 60

2. lui Candidu Munteanu . fl. 30

3. lui Joachimu Pàrau . . fl. 50

4. lui Andreas Halmen . . fl. 5

5. lui Johann Lamprich . fl. 10

6. lui Mich. Kirchberger . fl. 20

7. lui Davidu Munteanu . fl. 18 fl. 193.—

III. Comunei ecles. greco-or. din

Curtifai'a fl. 200.—

IV. daunatiloru din comun'a Nyárád

Szt. Benedek, anume

1. lui Nicolae Popu . . fl. 98

2. ved. Joanu Gligoru . . fl. 50

3. lui Vasile Popu sen. . fl. 150

4. lui Vas. Popu jun. . . fl. 100

5. ved. Joanu Irimie Popu fl. 45

6. ved. Mateiu Dumitru . fl. 40

7. lui Teodoru Popu . . fl. 25 fl. 508.—

V. daunatului din comun'a Cri-

scioru, Ladislau Popu fl. 100.—

VI. daunatiloru din comun'a Bun-

gardu, anume

1. ved. Maria P. Fratila . fl. 82

2. lui Joanu Comsia . . fl. 50

3. lui Joanu Comanu . . fl. 50

4. lui Nicolae Lazaru . . fl. 50

5. lui Danila Craciunu . . fl. 50

6. lui George Boitianu . . fl. 50

7. lui Joanu Cârstea . . fl. 20

8. lui Nicol. Boitianu . . fl. 20

9. ved. An'a J. Comanu . fl. 20

10. lui George Bucurenciu . fl. 20

11. ved. Maria Bica . . . fl. 20

12. lui George Lazaru . . fl. 20

13. lui Nic. Lazar Bucurenciu fl. 20

14. lui Joanu Nicula . . . fl. 20

15. Maria I. Joanu Comanu fl. 2 fl. 494.—

VII. 1. comunei ecles. greco-cath.

din Székely-Udvarhely . . fl. 300.—

2. comunei ecl. gr.-or.

din Miko-Ujfalu fl. 276.17 fl. 576.17

Spesele biroulu fl. 26.36

in totalu v. a. fl. 3097.53

Comitetulu centralu pentru ajutorarea
inundatiloru.V. Romanu m. p., A. Trombitasiu m. p.,
cassariulu. secretariu comit.

Ratiociniulu presentu esaminandu-se si gasindu-se in ordine, a-sume distribuirea ajutoarelor fiindu in conformitate cu decisiunile acestei adunari, se apróba, éra comitetului emis de acésta adunare in siedinti'a ei din 7 Ianuariu a. c. se dá absoluturiulu.

Din adunarea inteligintei romane tinuta la Sibiu in 4/16 Juniu 1880.

Elia Macellariu m. p., Petrescu m. p.,
presiedinte. notar. adunarii.

Observari la art. de „Veterinariu“ din Nr. 43 si 44
ai acestui diariu.

Sub acésta titulu aparú metod'a de cura barbara, cu care se procopsesce dn. J. P. J. la vitele cornute.**)

Sum convinsu, cá ori-care omu possede cátu de puçina sciintia modesta, va fi coprinsu de uimire cetindu acele metode problematice, latíte intre poporulu economu

*) Din list'a B. generosii contribuitori si totu pupliculu póte vedé, cá inteligenti'a nóstra din Sibiu a distribuitu sum'a adunata de v. a. 3097 fl. 53 cr. asia, in cátu cei daunati se simtia cá li s'a datu unu ajutoriu eficace, care se'i scape celu puçinu de primele lipse. Preste acésta, romanii au fostu generosi; cá-ci in comunele daunate au ajutatú fara distingere de nationalitate, anume in una romanii si sasi, in alt'a (Bungard = Baumgarten) romani si colonisti, bulgari luterani. La gimnasiulu din Bradu in Zarand, pe langa ce este persecutatu, apoi si saracu, intrasera apele pana spre ferestrele din parteru, éra o móra din care tragea unu venitú siguru, iau rupt'o apele. Biseric'a din Odorheiu (Udvarhely) ruinata, fusese inchisa de cátra politi'a locale. Biseric'a din Miko-Ujfalu, totu in fundulu Secuime, era pe aci se cada victima fanaticismului.

Not'a Red.

**) Amu aflatu si din observatiuni cáte ni s'au facutu si din alte parti, cá dn. J. P. J. a fostu intielesu asia, cá si cum dsa ar recomenda metodulu pe care'lu descrise in termini atátu de populari. Nu a facutu mai multu, decátu l'a descrisu, bunu reu, humanu ori barbaru, asia precum ilu aplica poporulu mai preste totu, cá hereditu din betrani, si noi multiamimu dlui J. P. J. cá a datu ocaziune la medici si la veterinari, cá se invetie pe locuitori a'si cura vitele de bóle si a evita daune enorme, precu andu altii ii invetia se faca castiguri „enorme“ din inpletitu de rogojine si cosiarci.

Not'a Red.

inca si astadi, spre cea mai mare ruinare a economiei de vite.

De si nu me ocupu specialu cu sciintele veterinari; cá veterinariu calificatu mai multu din punctulu de vedere alu interessului comunu si mai virtosu alu poporului romanu, imi tñnu de datorintia a reflectá la acelu articlu.

Fórté bine cá au facutu redactiunea not'a sa, amintindu, cá prin atrocitatile publicate, vitele in locu de a se vindecá, mai multe voru peri. A combate tóte punctele, din punctu de vedere scientificu, e fórté cu greu, pentru-cá numirile laice, poporane ale morburiloru in deosebite tñnuturi sunt fórté varie.*)

In punctu I autorulu descrie „Albétia“ si fara de a cugeta cá din ce cauza a venitú si care parte a ochiului este coprinsa, trece numai decátu la poterea curativa a bróscei. Albétia si turburarea bulbiloru, dupa cum se scie, devinu mai multu din causé mecanice si chemice. Vindecarea se acomodédia dupa partile atacate, dupa felulu morbului, cu privire la caus'a din care au venitú. Ce se va intempla dara cu albétia vindecata prin punerea broscutiei in ochiu? Prin contragerea puternica musculara a pleopeloru, aceea de buna séma va fi omorita si póte si sfarimata, din care unele bucati de óse merunte intrandu in internulu bulbului, va cauza o mare inflamatiune si nimicire totale de bulbu.

Sub deosebitele numiri amintite sub II, VII, VIII, XI, XIII presupunu, cá e unulu si acela siu morbu ivitu pe deosebitele parti ale corpului, cunoscutu sub numirea poporale „Armurare“ Anthrax, = Milzbrand. Totu aici s'ar potea luá inca si punctulu XIV. Cur'a ce intrebuintiédia autorulu faciá de aceste morburi nu este alta, de cátu o tortura omoritóre pentru bieteile vite, cari se potu asemená cu ómeni judecati la stréngu si dati pe man'a hoheriului.

Sub III si IV brósca si brósca seca, autorulu voiesce ale vindeca prin spargerea si taiarea veneloru de sange, cari póte din inflamatiunea limbei potu se fia in cátuva inflaté. Cur'a se póte asemená cu stingerea focului prin oleu.

Inflamatiunea limbei la vite vine era-si din cause mecanice, d. e. din nutretiu spinosu ori mucedu, din impungerea unoru insecte, pr. albine, vespi s. a. Se subintielege, cá cur'a inflamatiunei de limba, cere delaturarea causei, apoi urmarile se curédia prin medicamentele antiflogistice si in casu de lipsa, déca s'ar forma abscesse de puroi, acele sunt a se deschide pe calea operativa cu instrumentu mai finu, inse nu cu feru fabricatu la fauru.

Bub'a vènetá descrisa sub V nu este alta, decátu o inflamatiune simpla a pintenului, venita din caus'a mecanica, pr. drumu grunzuros ori bolovanosu, séu pietrosu. Curarea la inceputu este: cataplasme reci, mai tardiu calde, apoi cu unguente de jod éri de hydrargiru.

In p. VI Infundarea cu sange a nasului voiesce a o cura prin betie (resteie), cá rumpendu prin acésta arterie, se causedie si mai mare estravasare de sange, in locu de a se stradui pentru oprirea sangelui. Uscatiunea amintita sub XV. Ce voiesce autorulu a intielege, nu me potu orienta de ajunsu. Asia se vede, cá precum este numirea, asemenea este si priceperea de cura. Dupa a mea parere exista la vite, cu deosebire la vitiei si la manzi, unu felu de morbu alu sistemului limfaticu si mai cu séma alu glanduleloru mesaraice, cunoscutu sub numirea — Uscatiune, Atrophia — Darrsucht, care provine mai multu din necuratiá, din slaba mistuire si din negrija. Vinarsulu recomandatú se si-lu pastredie dn. autoru pentru folosinti'a propria, pentru-cá vitele nu sunt create cá se consume spurcatele beuturi spirituoése din carciumele lui Itzig si ale lui Mendel. Acestu morbu se curédia — déca voiesce autorulu a sci, prin medicamentele ajutatóre la mistuire, si totu de odata si de acele, cari intarescu corpulu, d. e. amaricantiele aromatice: calamus aromaticus, gentiana, valeriana, camforu, preparate de feru si multe altele, care de care mai efitne.

Taiarea Zimbriloru din p. XVI e cea mai mare nebunia. Aceia se afla la fiacare vita cornuta, la unele mai puçinu si la altele mai bine dezvoltati. Prin taiarea acestora, in locu de a se vindecá slabirea vitei, va slabí si mai tare, pentru-cá va fi inpedecata primirea nutretului. In casuri anormale intr'adeveru se recere operatiune, inse la acea abnormitate auctorulu nu pricepe nimic.

Aceste aru fi modestele observari fatia de metod'a de cura isvorita din intieptiunea poporului tieranu.

Voindu a descrie specialmente tóte morburile amintite, s'ar cere unu timpu mai indelungatu. Observandu inse, cá in tóta descrierea se tractédia mai multu despre felisurite specii ale morbului de armurare, cu acésta ocaziune me marginescu numai la scurt'a descriere a acestui morbu, cá se védia atátu auctorulu, precum si onoratiu lectori ai acestui diariu, cá ce este morbulu amintitu.

Armurare, tremuréla, ér' in unele locuri se numesce si bóla séu betesiugu de splina — Anthrax, Milzbrand, tetiune de splina, pentru-cá splin'a trece in gangrena. E unu morbu epidemicu si contagiosu, impreunatu cu descompunerea sangelui. Vine inainte la tóte animalele domestice. Se ivesce mai cu séma vér'a, cu deosebire in tñnuturile mociróse si espuse esundariloru de apa.

Fiindu morbu de sange, de si se arata de multe

*) Aci ne permittemu a reflecta la imperiós'a necesitate de a culege si acestea nomenclaturi fórté usitate la poporu din stravechime, a le alatura sinonimele romanesci, care se voru mai aflá, apoi a le adaoge la terminii scientifici corespundietori, intocma precum se face de ex. cu Flor'a si cu Faun'a patriei nóstre. Acésta necesitate este fórté simtita, atátu in lexicografia cátu si mai virtosu in viéti'a practica, nu numai pentru laici, dara si patru medici si apotecari.

Not'a Red.

ori numai localu, totusi simptómele dovedescu, cá patimesce intregu corpulu. Simptómele sunt urmatóriele:

a) Decurgerea repentina asia, in cátu de multe-ori vit'a pica mórtá la pamentu.

b) Descompunerea (inputirea si putredirea) cada-vrului in timpu fórté scurtu.

c) Estravasari de sange negríu, in form'a cátranelui, in cavitatile corpului.

d) Estravasari si inchiagari galbine, in form'a reciloru (aituri) in tieseturile celulóse si in partile unturóse ale corpului.

e) Infiltratiuni gangrenóse in membranele si stratele canalului digestivu, precum si in substanti'a splinei asia, in cátu acésta de multe-ori se afla plesnita si derimata.

(Va urmá.)

Societatea academica sociala-literara „Romania Juna“ in Vien'a.

Vien'a, in 26 Juniu st. n. 1880.

Toti acei On. Domni, cari au binevoitu a se insarcina cu vinderea musicaliloru edate in favórea Societati „Romania Juna“ sunt rugati a impartasi, sub adresa acestei Societati (I. Sonnenfalgasse Nr. 1) celu multu pana in 9 Juliu st. n., rezultatulu vendiarii, deórece cu diu'a acésta isi intrerupe, din caus'a feriiloru, functiunea pana in Octobré st. n.

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a in 26 Juniu st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de aur	110.20	110.10
I emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	—	84.75
II emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	10.010	101.25
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	87.75	88.50
Imprumutulu drumuriloru de feru ung.	127.50	127.50
Obligatiuni ung. de rescumpararea pamentului	94.75	95.—
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	—	94.50
Obligatiuni urbariale temesiane	93.50	93.50
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	—	94.—
Obligatiuni urbariale transilvane	94.25	94.75
Obligatiuni urbariale croato-slavone	95.—	—
Obligatiuni ung. de rescumpararea diecimiei de vinu	93.60	93.75
Datorie de statu austriaca in chartie	73.60	73.95
Datoria de statu in argintu	74.15	74.65
Rent'a de aur austriaca	89.65	89.50
Sorti de statu dela 1860	133.75	133.25
Actiuni de banca austro-ung.	828.—	828.—
Actiuni de banca de creditu ung.	266.25	266.—
Actiuni de creditu aust.	283.60	284.60
Sorti unguresci cu premii	—	114.—
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.56	5.53
Napoleonorulu	9.34	9.31
100 marce nemtiesci	57.60	57.45

• Cura pentru érna. •

Wilhelm's THE'A CURATITORE DE SANGE

antiartritica si antireumatica

a lui (1) 12 25

Franciscu Wilhelm,

farmacistu in Neunkirchen (Austria de josu),

a fostu folosita in fórté multe casuri cu rezultatele cele mai bune, ceea ce se probédia prin mii de scrisori de recunoscentia, in contra sioldinei, a reumatismului, a raneloru deschise, in contra reiloru invecitate si permanente, a raneloru care puroiéza neincetatu, ale bubeloru pe piele, remase din morburi secsuale, bubeloru de pe corpu si din fatia, peteloru, bubeloru siphilitice, infaturiloru de ficatu si splina, dureriloru hemoroidale, galbinare, suferintiloru intensive a nerviloru, a muschiloru si a dureriloru la incheiaturi, greutatiloru de stomacu si de venturi, incuieriloru, ale udului, polutiuniloru, impotentei la barbati si pótele albe la femei, morburiloru scrofulóse, infaturi ale ghinduleloru si in contra altoru suferintie. Atestatele la cerere se tramitu gratis.

Pachete impartite in 8 dose se afla cu pretiu de 1 fl., pentru timbru si pachetare se socotescu 10 cr.

Pentru de a se apará de falsificate, se se caute cunoscutele marce brevetate si legalisate in mai multe state.

Se afla de vendiare in Sibiu la d-nii Fried. Thallmayer si I. B. Misselbacher.

• Cura pentru primavara. •

Anuntiu literariu.

Au aparutu de subt tipariu si se afla de vendiare la W. Krafft in Sibiu opulu:

Resbelulu orientalu ilustratu

de

Dr. A. P. Alessi si Massimu Popu.

Pretiuu eleg. legatu 8 fl., bros. 6 fl. v. a.

Pe cátu va mai ajunge inca marginitul numeru de esemplare din premiulu coloratu „Ocuparea Plevnei“ cumparatorii acestui opu ilu voru primi gratis, éra cei cari voiescu a'lu avea incadratú, voru avea a mai plati 2 fl. 70 cr. v. a.

Paul Gieslar,

(18) 11—12

librariu — editoru in Graz.

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.